

НАУЧНИ СКУП „110 ГОДИНА ОД МОБИЛИЗАЦИЈЕ ГВОЗДЕНОГ ПУКА У ОСЛОБОДИЛАЧКИМ РАТОВИМА СРБИЈЕ – СРПСКА ВОЈСКА У ИСТОРИЈИ И ТРАДИЦИЈИ”, ПРОКУПЉЕ, 7–9. ОКТОБАР 2022. ГОДИНЕ

У организацији Народног музеја Топлице Прокупље, Огранка САНУ у Нишу и Музејског друштва Србије – Секције историчара, у Прокупљу је од 7. до 9. октобра 2022. године одржан научни скуп „110 година од мобилизације Гвозденог пука у ослободилачким ратовима Србије – српска војска у историји и традицији”. Из Института за стратегијска истраживања на конференцији су учествовали пуковник доц. др Далибор Денда, научни сарадник у Одељењу за војну историју, и др Маријана Мраовић, архивски саветник из Војног архива. Скуп је имао јубиларни карактер и био је посвећен обележавању сто десет година од почетка Првог балканског рата. Поднето је деветнаест излагања музејских, универзитетских и архивских радника из Сомбора, Берана, Београда, Ваљева, Ниша, Косовске Митровице, Прокупља, Јагодине, Александровца, Крушевца и Зајечара.

На отварању научног скупа, 7. октобра, присутнима су се обратили виши кустос Драган Поповић, директор Народног музеја Топлице Прокупље, проф. др Драган Жунић, координатор активности у Огранку САНУ у Нишу и музејски саветник Дарко Жарић, председник Организационог одбора скупа. Прва сесија отворена је излагањем Горана С. Киковића, историчара из Берана, на тему „Улога Васојевићких бригада црногорске војске у Балканским ратовима 1912–1913 године (ослобађање доњих Васојевића, Метохије од Турака, улога у Брегалничкој бици 1913. и помоћ српској војсци у борби против Бугара)”. Затим је др Маријана Т. Мраовић, архивски саветник из Војног архива Института за стратегијска истраживања Универзитета одбране, представила свој рад „Фундус Војног архива као сведочанство о историјату Гвозденог пука у балканским ратовима и у Првом светском рату”. Након ње је др Владимир Кривошејев, музејски саветник из Народног музеја у Ваљеву говорио на тему „Епидемије у српској војсци и народу током балканских ратова 1912–1913. године”. Последње излагање у оквиру прве сесије било је на тему „Споменици војника II пешадијског пука на Старом гробљу у Нишу”, Мирослава Величковића из Ниша. По завршетку сесије вођена је дискусија. Радно представништво чиниле су др Маријана Мраовић и Маја Димић.

Другог радног дана, 8. октобра, другу сесију отворио је Дарко Жарић, музејски саветник из Народног музеја Топлице, излагањем заједничког рада који је написао са проф. др Дејаном Антићем са Филозофског факултета Универзитета у Нишу, на тему „Истакнути официри Гвозденог пука у Балканским ратовима 1912/1913. године”. Након тога уследило је излагање Маје Димић, кустоса у Народном музеју Топлице – „Владимир Ристић – командант Другог пешадијског пука ‘Књаз Михаило’”, а затим и рад „Учешће Хаубичког пука из Ниша у Првом балканском рату“, аутора Марине Влаисављевић, музејског саветника и Бојане Миленковић, вишег кустоса из Народног музеја у Нишу. На тему „Милован Милорадовић, резервни официр Другог пешадијског пука ‘Књаз Михаило’ из Јагодине”, говорио је Душко Грбовић, музејски саветник Завичајног музеја Јагодине. Иван Брборић, музејски саветник Завичајног музеја Жупе истакао је значај „Жупљана у Гвозденом пуку”. Друга сесија завршена је излагањем проф. др Саше Станојевића, са Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, на тему „Улога војне дипломатије у стварању Балканског савеза 1912. године”. Сесијом су руководили пуковник др Далибор Денда и Сања Рутић Воротовић. Трећа сесија, под радним представништвом др Владимира Кривошејева и Горана Васића, отворена је темом „12. пешадијски пук у Првом балканском рату“, аутора Сање Рутић Воротовић и Богдана Вучковића, кустоса из Народног музеја у Крушевцу. Др Владимир Ловић истакао је улогу и значај авијације српске војске у периоду од 1912. до 1918. године, а Јован Младеновић, музејски саветник из Ниша, говорио је о Тодору П. Станковићу: националном раднику, конзулу Краљевине Србије у Приштини (1890–1893, 1898) и учеснику балканских ратова. Јелица М. Илић из Народног музеја у Зајечару изложила је рад под насловом „Први балкански рат у сећањима књажевачких солунаца”. Следећи рад носио је наслов „Војничка каријера пуковника Мирослава Пилетића са посебним освртом на Балканске ратове”, а представили су га аутори Иван Митић, виши кустос, и Ивана Груден, виши кустос из Народног музеја у Нишу. Затим је Небојша Озимић, виши кустос Народног музеја Ниш, говорио на тему „Учесници балканских ратова заточеници нацистичког логора у Нишу”. Сажето излагање на тему „Пуковник Милутин (Бегана) Радојевић” имао је Славољуб Станковић из Ниша. Радни део научног скупа затворен је темом „Србија на раскршћу времена“, аутора др Рада Биочанина из Центра за стратешка истраживања. Уследила је дискусија којом је званично затворен овај научни скуп. Радове су послали, али нису излагали, проф. др Саша Марковић са Педагошког факултета у Сомбору, на тему „У потрази за идентитетом српског војника у Великом рату” и Иван Ивановић, књи-

жевник из Београда, на тему „Ратни песник капетан Милосав Јелић”. Учесници скупа имали су прилику да, уз стручно вођење кустоса, обиђу поставке у Народном музеју Топлице, Спомен-парк и Спомен-собу посвећене јунацима „Гвозденог пука”.

Овим научним скупом завршене су вишедневне меморијалне манифестације посвећене годишњици мобилисања „Гвозденог пука” 1912. године. Народни музеј Топлице у Прокупљу, као извршни организатор, најавио је и припремање зборника у коме ће бити публиковани изложени радови.

Маја Димић